

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Κ.Α.Λ.Ο
Οικοσύστημα
Κοινωνικής
και Αλληλέγγυας
Οικονομίας
Δυτικής Αθήνας

Έργο:

«Ανάπτυξη Οικοσυστήματος Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.Α.Λ.Ο) στη Δυτική Αθήνα - Διαδημοτικό Κοινωνικό Δίκτυο ΚΟΙΝΩΝΩ»

Ειδική Έκθεση 6:

Έκθεση – Αναφορά για Δραστηριότητες που προκύπτουν από καλές πρακτικές (μεταφορά τεχνογνωσίας) – Φορείς «Καινοτομία στο χώρο της Τεχνολογίας, της Κοινωνικής Ισότητας και της Οικολογίας»

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΤΤΙΚΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Περιεχόμενα

Πρόλογος	3
1. Εισαγωγή.....	4
2. Οι ανοικτές τεχνολογίες στην κοινωνική επιχειρηματικότητα.....	5
3. Το Στρατηγικό Σχέδιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, κοινωνική ένταξη και μείωση των ανισοτήτων	11
4. Καλές πρακτικές ΚΟΙΝΣΕΠ Ένταξης για τα ΑμεΑ στην Ελλάδα.....	12
5. Καλές πρακτικές και μεταφορά τεχνογνωσίας στον τομέα του Περιβάλλοντος	19
6. Επίλογος.....	21
7. Πηγές.....	22

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΤΤΙΚΗΣ

Πρόλογος

Το Έργο «Ανάπτυξη Οικοσυστήματος Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.ΑΛ.Ο.) στη Δυτική Αθήνα (Διαδημοτικό Κοινωνικό Δίκτυο "ΚΟΙΝΩΝΩ")», με αναθέτουσα αρχή τον Αναπτυξιακό Σύνδεσμο Δυτικής Αθήνας (ΑΣΔΑ), που συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ε.Π. «Αττική 2014 - 2020» και από εθνικούς πόρους, αφορά στην ανάπτυξη ενός Οικοσυστήματος Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, καταρχήν στην περιοχή της Δυτικής Αθήνας, που φιλοδοξεί να έχει αντίκτυπο και στο σύνολο της Χώρας. Φορέας χρηματοδότησης του Έργου είναι η Περιφέρεια Αττικής, η οποία στηρίζει χρηματοδοτικά τις ΟΧΕ/ΒΑΑ που εντάσσονται χωρικά στην αρμοδιότητά της, μέσω του Ε.Π. «Αττική 2014-2020». Η Πράξη επιδιώκει να συμβάλλει στην κάλυψη σύνθετων κοινωνικών αναγκών και προκλήσεων, ενισχύοντας την προώθηση της απασχόλησης και συμβάλλοντας στην πρόληψη και την καταπολέμηση του αποκλεισμού ευπαθών και ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού. Απευθύνεται τόσο στον γενικό πληθυσμό και σε οποιονδήποτε ενδιαφέρεται να πληροφορηθεί για τις ευκαιρίες και τις προοπτικές της Κ.ΑΛ.Ο. στην Ελλάδα, όσο και στους φορείς της Κ.ΑΛ.Ο. και τους εργαζόμενους σε αυτές, στους εν δυνάμει κοινωνικούς επιχειρηματίες της, σε στελέχη των ΟΤΑ και των τομέων που συνδέονται με την κοινωνική ένταξη των ευπαθών ομάδων. Οι προβλεπόμενες υπηρεσίες θα παρέχονται δωρεάν και χωρίς αντάλλαγμα, συνολικά και ισότιμα προς κάθε πολίτη, επιχείρηση ή οργανισμό, χωρίς γεωγραφικούς ή άλλους περιορισμούς, ενώ οι εκροές και τα παραδοτέα του Έργου θα είναι ανοιχτά και διαθέσιμα προς χρήση από κάθε ενδιαφερόμενο.

Το Έργο υλοποιείται μεθοδολογικά μέσω των παρακάτω αλληλοσυμπληρούμενων Τομέων Δραστηριοτήτων (ΤΔ):

- ΤΔ.0: Συντονισμός, Παρακολούθηση, Επιστημονική Στήριξη του Έργου.
- ΤΔ.1: Παρατηρητήριο Ανάπτυξης Οικοσυστήματος Κ.ΑΛ.Ο. στη Δυτική Αθήνα («Παρατηρητήριο Κ.ΑΛ.Ο.»).
- ΤΔ.2: Ηλεκτρονικές Υπηρεσίες Στήριξης της Ανάπτυξης του Οικοσυστήματος της Κ.ΑΛ.Ο. στη Δυτική Αθήνα (e - Social Economy Initiatives & Services / e-SEIS).
- ΤΔ.3: Συμμετοχικές Δράσεις ανάπτυξης Κοινωνικών Δικτύων και Επιδεικτικών Ενεργειών και Πρωτοβουλιών για την Προώθηση και Διάδοση της Κ.ΑΛ.Ο..
- ΤΔ.4: Οριζόντιες Δράσεις και Υπηρεσίες.

Στο πλαίσιο του ΤΔ.1 «Παρατηρητήριο Ανάπτυξης Οικοσυστήματος Κ.ΑΛ.Ο.» και συγκεκριμένα του ΤΔ-1.4 «Σχεδιασμός συστήματος παρακολούθησης και συστηματικής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΤΤΙΚΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ
ΑΤΤΙΚΗΣ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
Ασφαδίου 37, Σύνταγμα, 105 25, Τηλ: 210 6756100, Fax: 210 6756101

ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

συλλογής δεδομένων και πληροφοριών για τις δραστηριότητες και τις εξελίξεις στον τομέα στην Ελλάδα και τον ευρωπαϊκό χώρο - Επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων», θα εκπονηθούν - μεταξύ των άλλων - και 36 ειδικές εκθέσεις, που θα παρουσιάζουν, με κατανοητό και περιεκτικό τρόπο, τρέχοντα ζητήματα και μελλοντικές προκλήσεις σχετικά με την Κ.Α.Ο. στην Ευρώπη, την Ελλάδα και τη Δυτική Αττική, με στόχο να αποτελέσουν έναν χρήσιμο οδηγό, τόσο για υπάρχοντες και μελλοντικούς κοινωνικούς επιχειρηματίες, όσο και για κάθε ενδιαφερόμενο πολίτη.

1. Εισαγωγή

Η παρούσα ειδική έκθεση με τίτλο: “Αναφορά για Δραστηριότητες που προκύπτουν από καλές πρακτικές (μεταφορά τεχνογνωσίας) – Φορείς - «Καινοτομία στο χώρο της Τεχνολογίας, της Κοινωνικής Ισότητας και της Οικολογίας»” διενεργείται στα πλαίσια του γενικού Τ.Δ. «Παρατηρητήριο Ανάπτυξης Οικοσυστήματος Κ.Α.Ο.» και συγκεκριμένα υπό τον ΤΔ-1.4 «Σχεδιασμός συστήματος παρακολούθησης και συστηματικής συλλογής δεδομένων και πληροφοριών για τις δραστηριότητες και τις εξελίξεις στον τομέα στην Ελλάδα και τον ευρωπαϊκό χώρο - Επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων» του ευρύτερου έργου: «Ανάπτυξη Οικοσυστήματος Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.Α.Ο.) στη Δυτική Αθήνα (Διαδημοτικό Κοινωνικό Δίκτυο "ΚΟΙΝΩΝΩ")».

Η συγκεκριμένη έκθεση εστιάζει στην προσέγγιση του τρίπτυχου Τεχνολογία-Κοινωνία-Οικολογία, ως τομείς δραστηριότητας όπου οι επιχειρήσεις Κ.Α.Ο. επιδεικνύουν ήδη μεγάλη πρόοδο ως προς τη μεταφορά τεχνογνωσίας, Η δημοσιοποίηση πληροφοριών σχετικά με τη στρατηγική και τις επιδόσεις τους στους τρεις πυλώνες «Περιβάλλον», «Κοινωνία» και «Διακυβέρνηση» (ESG) αποτελεί εδώ και καιρό βέλτιστη πρακτική για τις επιχειρήσεις αυτές, αλλά είναι πλέον απαίτηση καινούργιας νομοθεσίας όπως η Corporate Sustainable Reporting Directive, αφετέρου ένα ουσιαστικό μέσο αξιολόγησης για εφοδιαστικές αλυσίδες και από χρηματοδοτικούς οργανισμούς. Η επένδυση στην ενσωμάτωση στόχων και πρακτικών ESG, δημιουργεί προστιθέμενη αξία στις επιχειρήσεις Κ.Α.Ο., ενισχύει τη φήμη και τη σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ επιχείρησης, πελατών, εργατικού δυναμικού, κοινωνίας, και των ενδιαφερόμενων μερών ευρύτερα.

Στο Κεφάλαιο 2, γίνεται μια εκτενής αναφορά στη μελέτη του Γιωργου Παπανικολάου, επίκουρου καθηγητή στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, σχετικά με τα ανοικτά συστήματα λογισμικού. Παρουσιάζεται αναλυτικά η σημασία των ανοικτών τεχνολογιών στη δημιουργία συνεργατικών οικοσυστημάτων για την ανάπτυξη και μεταφορά τεχνογνωσίας που

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΤΤΙΚΗΣ

ΟΠΕΚΔΟΜΕΝΟ ΧΩΡΙΟ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΣ
ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΑΤΤΙΚΗΣ ΛΟΝΔΙΝΑ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΛΟΝΔΙΝΑΣ
Ασφαδίου 17, Αθήνα, 115 26, Τηλ: 210 6742100, Fax: 210 6742101

ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

ενισχύουν την ανθεκτικότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων. Η έρευνα εξετάζει πώς οι ανοικτές τεχνολογίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν αποδοτικά σε δύσκολους τομείς της οικονομίας με χαμηλό κόστος εισόδου. Ειδικότερα, εξετάζεται η κυκλική οικονομία ανοικτού κώδικα, που εκμεταλλεύεται τη συνεργατική ανάπτυξη ανοικτών και διαλειτουργικών τεχνολογιών για την παραγωγή προϊόντων με μεγάλη διάρκεια ζωής, επαναχρησιμοποιήσιμων και περιβαλλοντικά βιώσιμων, με σεβασμό προς τον καταναλωτή και το περιβάλλον, προσφέροντας έτσι βιώσιμες παραγωγικές δραστηριότητες.

Στο Κεφάλαιο 3, περιγράφεται το Στρατηγικό Σχέδιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, κοινωνική ένταξη και μείωση των ανισοτήτων. Η οικονομική κρίση που πλήττει τη χώρα μας απαιτεί επείγουσα βελτίωση του πλαισίου και του περιβάλλοντος επιχειρήσεων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, με τη στρατηγική "Ευρώπη 2020," έχει ως προτεραιότητες τη βιώσιμη ανάπτυξη και την κοινωνική ένταξη. Ο στόχος είναι η ίση μεταχείριση, η κοινωνική δικαιοσύνη, και η παροχή ίσων ευκαιριών. Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο επικεντρώνεται στην ένταξη ευπαθών ομάδων με μέτρα για την κοινωνική επιχειρηματικότητα. Ενισχύονται η κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, προσφέροντας κίνητρα και εργαλεία για τη συμμετοχή ευπαθών ομάδων. Η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και η κοινωνική ένταξη αποτελούν κεντρικούς στόχους για την περίοδο 2014-2020.

Στο Κεφάλαιο 4, περιγράφονται οι καλές πρακτικές ΚΟΙΝΣΕΠ Ένταξης για τα ΑμεΑ στην Ελλάδα και δίνονται παραδείγματα διαφόρων επιχειρήσεων που λειτουργούν κυρίως στην Αττική. Οι κοινωνικές αυτές επιχειρήσεις έχουν ήδη παρουσιάσει μεγάλο ποσοστό εξωστρέφειας στις πρακτικές τους και κυρίως συνδράμουν ενεργά με δράσεις μεταφοράς τεχνογνωσίας εντός και εκτός του χώρου της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Ενώ στο 5^ο Κεφάλαιο γίνεται λόγος για ευρήματα του Ιδρύματος Χάινριχ Μπελ που φέρνουν στο φως τις δράσεις από επιχειρήσεις Κ.ΑΛ.Ο. στον τομέα του Περιβάλλοντος και της Οικολογίας.

2. Οι ανοικτές τεχνολογίες στην κοινωνική επιχειρηματικότητα

Σύμφωνα με την ανάλυση του Γιώργου Παπανικολάου (2022), ο όρος "Τεχνολογία" αποτελεί το σύνολο των μεθόδων, των εργαλείων και των διαδικασιών που χρησιμοποιούνται με σκοπό την επίτευξη ενός στόχου, την υλοποίηση ενός αγαθού ή μιας υπηρεσίας και την επίλυση ενός προβλήματος. Όταν στον συγκεκριμένο όρο προστίθεται ο επιθετικός προσδιορισμός «ανοικτές», προκύπτουν τεχνολογίες που μπορεί ο καθένας να εντοπίσει, να μελετήσει, και να χρησιμοποιήσει παραγωγικά χωρίς νομικούς, οικονομικούς ή άλλους

περιορισμούς. Επιπλέον οι ανοικτές τεχνολογίες αποτελούν φορέα καινοτομίας, επειδή επιτρέπουν τη γρήγορη και φτηνή ανάπτυξη πρωτότυπων λύσεων που μπορούν να εξελιχθούν σε καινοτόμες λύσεις ¹.

2.1. Ιστορία των ανοικτών τεχνολογιών

Αν και ο όρος “Τεχνολογία” πρωτοεμφανίζεται την περίοδο της βιομηχανικής επανάστασης, ο επιθετικός προσδιορισμός «ανοικτές» εμφανίζεται τα τελευταία τριάντα χρόνια και πιο συγκεκριμένα με τον παραγωγικό μετασχηματισμό της ψηφιακής εποχής. Πιο αναλυτικά:

Δεκαετία του 1950: Οι αρχές της ανοικτής πηγής έχουν τις ρίζες τους στις αρχές της ανοικτής επικοινωνίας και της κοινής χρήσης πληροφοριών από τα πρώτα χρόνια της υπολογιστικής τεχνολογίας.

Δεκαετία του 1970: Η δημιουργία του Unix από τον Ken Thompson και τον Dennis Ritchie στα Bell Labs σηματοδοτεί ένα από τα πρώτα παραδείγματα ανοικτού λογισμικού. Αν και αρχικά διανέμεται ως κλειστό λογισμικό, αργότερα γίνεται διαθέσιμο ως ανοικτή πηγή.

Δεκαετία του 1980: Το GNU Project (GNU is Not Unix) ξεκινά υπό την ηγεσία του Richard Stallman με στόχο τη δημιουργία ενός πλήρους λειτουργικού συστήματος υπολογιστών με ανοικτή πηγή (Dafermos, G. 2021). Η άδεια χρήσης GNU General Public License (GPL) εισάγει την έννοια του "copyleft," που απαιτεί τον διατηρητικό χαρακτήρα του λογισμικού ανοικτής πηγής. Stallman και κίνημα του ελεύθερου λογισμικού δημιούργησαν τέσσερις θεμελιώδεις ελευθερίες ώστε να θεωρηθεί ότι το λογισμικό σέβεται την ελευθερία των χρηστών :

1. Ελευθερία χρήσης του προγράμματος για οποιονδήποτε σκοπό.
2. Ελευθερία μελέτης και τροποποίησης του προγράμματος για να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του κάθε χρήστη.
3. Ελευθερία αντιγραφής του προγράμματος και διανομής ώστε να βοηθάς τον «γείτονα» σου.
4. Ελευθερία βελτίωσης του προγράμματος και κυκλοφορία επανεκδόσεων του, ώστε να ωφελείται το σύνολο της κοινότητας.

Δεκαετία του 1990: Η δημοφιλία του λειτουργικού συστήματος Linux αυξάνεται γρήγορα. Το Linux είναι μια υλοποίηση του Unix με ανοικτή πηγή και κατακτά την επιχειρηματική κοινότητα και τους ερασιτέχνες προγραμματιστές. Το 1998 στο Palo Alto σε μια συνάντηση χάραξης στρατηγικής στην οποία μεταξύ άλλων συμμετείχαν ο Linus Torvalds, ο Tim O’ Reilly,

---

¹ Οι ανοικτές τεχνολογίες είναι εξ ορισμού φορέας καινοτομίας: <https://eellak.ellak.gr/2021/09/20/i-aniktes-technologies-ine-ex-orismou-foreas-kenotomias/>

ο Eric Reymond (που ίδρυσε το Open Source Initiative) και αρκετοί άλλοι, υιοθετήθηκε ο όρος «**ανοικτό λογισμικό**».

Δεκαετία του 2000: Οι ανοικτές τεχνολογίες εξαπλώνονται σε πολλούς τομείς, συμπεριλαμβανομένων των διακομιστών, του διαδικτύου και του κινητού λογισμικού. Επίσης, αναπτύσσονται ανοικτές πρότυπες, όπως το OpenDocument Format (ODF) και το HTML5.

Δεκαετία του 2010: Το λογισμικό ανοικτής πηγής χρησιμοποιείται ευρέως από επιχειρήσεις και κυβερνήσεις. Το λογισμικό ανοικτής πηγής αποτελεί βασικό συστατικό της ψηφιακής μετάβασης.

Δεκαετία του 2020: Οι ανοικτές τεχνολογίες συνεχίζουν να αναπτύσσονται και να εξελίσσονται, με εκατομμύρια έργα λογισμικού, βιβλιοθήκες και προτύπους που είναι διαθέσιμα με ανοικτή πηγή.

Σήμερα η συντριπτική πλειοψηφία του λογισμικού που χρησιμοποιείται στην υποδομή του διαδικτύου είναι Ελεύθερο Λογισμικό/Λογισμικό Ανοικτού Κώδικα (ΕΛ/ΛΑΚ).

2.2. Το θεσμικό οικοσύστημα της ανοικτότητας

Η Γενική Άδεια Δημόσιας Χρήσης (GPL) αποτελεί την κύρια άδεια με την οποία αδειοδοτείται το μεγαλύτερο μέρος του ΕΛ/ΛΑΚ. Υπάρχουν όμως κι άλλες άδειες με παρόμοια φιλοσοφία που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του οικοσυστήματος του ΕΛ/ΛΑΚ, όπως οι επιτρεπτικές (Permissive) άδειες. Παραδείγματα είναι οι MIT License, BSD License, και Apache License v2.0². Οι επιτρεπτικές άδειες ήταν ευκολότερα αξιοποιήσιμες από τις επιχειρήσεις επειδή μπορούν να εμπορευματοποιήσουν άμεσα το λογισμικό που ανέπτυξαν στηριγμένες πάνω στον ανοικτό κώδικα.

Τα πρότυπα είναι επίσης εξαιρετικά σημαντικά για την δημιουργία αγαθών, και πιο συγκεκριμένα τα ανοικτά πρότυπα αποτελούν ουσιαστικό συστατικό των ανοικτών τεχνολογιών. Τα χαρακτηριστικά τους είναι τα εξής:

- Έχουν υιοθετηθεί και συντηρούνται από μη κερδοσκοπικό οργανισμό και η ανάπτυξή τους λαμβάνει χώρα με διαδικασίες αποφάσεων που είναι ανοικτές σε όλους τους ενδιαφερόμενους εταίρους. Οι αποφάσεις λαμβάνονται βάσει πλειοψηφίας ή διευρυμένης συναίνεσης.

---

² «Δημιουργία και έλεγχος κανόνων συμβατότητας σε άδειες λογισμικού ανοικτού κώδικα», Έλενα Πέτρου(2017)

- Είναι διαθέσιμα σε όλους και χωρίς την καταβολή τιμήματος.
- Οι προδιαγραφές τους είναι δημοσιοποιημένες και διαθέσιμες χωρίς αντίτιμο, ενώ επιτρέπεται η ελεύθερη αντιγραφή και διανομή τους.
- Τυχόν διανοητική ιδιοκτησία ενσωματωμένη στα πρότυπα ή σε μέρος αυτών διατίθεται χωρίς αντίτιμο αμετάκλητα.

2.3. Η βασισμένη στα κοινά ομότιμη παραγωγή

Η βασισμένη στα κοινά ομότιμη παραγωγή (Commons-Based Peer Production, CBPP) ονομάστηκε από τους Michel Bauwens και Yochai Benkler. Στα οικοσυστήματα της CBPP η παραγωγή υλοποιείται από εθελοντές σε ομότιμη βάση, στο εσωτερικό ομότιμων/κατανεμημένων δικτύων και προϋποθέτει κατανεμημένη πρόσβαση των παραγωγών σε σταθερό κεφάλαιο. Επίσης Χρησιμοποιεί υποδομή λογισμικού. Η ομότιμη παραγωγή ακολουθεί συγκεκριμένους τρόπους οργάνωσης της διαδικασίας παραγωγής χαρακτηριστικά της οποίας είναι η χρησιμοποίηση αρθρωμάτων που αποτελούν τμήματα με αυτόνομη λειτουργικότητα και διεπαφές για την διασύνδεση/συναρμογή τους (Bauwens et al. 2019). Τα σύνθετα έργα συνολικά διακρίνονται από αρθρωτή δομή (modularity), από κοκκίωση (granularity), τη συνολική γνώση των πτυχών του έργου (ολοπτισμός) από τους συμμετέχοντες ενώ η διαδικασία ανάπτυξης και τα τεχνουργήματα είναι διαρκώς εξελισσόμενα. Η ομότιμη παραγωγή αποτελεί ένα νέο άλμα στην ανθρώπινη παραγωγικότητα καθώς η έννοια της εργασίας και της ελεύθερης δημιουργίας παύουν να διαχωρίζονται (Bauwens et al. 2019). Ο σύγχρονος καπιταλισμός εξαρτάται από τις ομότιμες υποδομές, όπως για παράδειγμα το ΕΛ/ΛΑΚ (βασική υποδομή λογισμικού του διαδικτύου).

2.4. Οι συνεταιριστικές πλατφόρμες

Αποτελούν την απάντηση στις δικτυοκρατικές πλατφόρμες ενώ βασίζονται στην ιδέα της διακυβέρνησης και της ιδιοκτησίας τους από τους ίδιους τους παραγωγούς.

Πίνακας 1: Συνεταιριστικές πλατφόρμες

Παραδείγματα συνεταιριστικών πλατφορμών
Fairmondo
Loconomics
Stocksy
SMART
Union Taxi Cooperative, New Jersey

Πηγή: https://wiki.p2pfoundation.net/Platform_Cooperativism

2.5. Από το λογισμικό στο υλισμικό ανοικτής πηγής

Το υλισμικό ανοικτής πηγής (Open Source Software) είναι λογισμικό του οποίου ο πηγαίος κώδικας είναι διαθέσιμος δημόσια και μπορεί να τροποποιηθεί, διανεμηθεί και χρησιμοποιηθεί από το κοινό ελεύθερα. Αυτό το μοντέλο ανοικτής πηγής έχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που το ξεχωρίζουν από τον προπρογραμματισμένο, κλειστό λογισμικό. Ανάμεσα στα κύρια χαρακτηριστικά του υλισμικού ανοικτής πηγής περιλαμβάνονται:

- Άδεια Χρήσης: Το υλισμικό ανοικτής πηγής συνήθως διανέμεται με μια άδεια που επιτρέπει την ελεύθερη χρήση, αναδιανομή, τροποποίηση και δημοσίευση του πηγαίου κώδικα.
- Διαφάνεια: Ο πηγαίος κώδικας είναι προσβάσιμος για οποιονδήποτε, οπότε οι χρήστες μπορούν να εξετάσουν τον κώδικα για να κατανοήσουν πώς λειτουργεί το λογισμικό.
- Κοινότητα: Το υλισμικό ανοικτής πηγής συχνά υποστηρίζεται από μια ευρεία κοινότητα προγραμματιστών, διαχειριστών και χρηστών που συνεισφέρουν στην ανάπτυξη, τη διόρθωση σφαλμάτων και την υποστήριξη του λογισμικού.
- Δωρεάν: Συχνά, το υλισμικό ανοικτής πηγής είναι διαθέσιμο χωρίς κόστος, οπότε μπορεί να χρησιμοποιηθεί χωρίς να αγοραστεί άδεια χρήσης.
- Ελευθερία τροποποίησης: Οι χρήστες έχουν την ελευθερία να τροποποιήσουν τον πηγαίο κώδικα ώστε να προσαρμόσουν το λογισμικό στις δικές τους ανάγκες.
- Διασυμβατότητα: Το υλισμικό ανοικτής πηγής συχνά είναι σχεδιασμένο για να είναι συμβατό με άλλο λογισμικό και πρότυπα.
- Διαφοροποίηση: Επειδή ο πηγαίος κώδικας είναι διαθέσιμος, οι οργανισμοί μπορούν να διαφοροποιήσουν το λογισμικό ώστε να ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένες ανάγκες.

Αυτά τα χαρακτηριστικά καθιστούν το υλισμικό ανοικτής πηγής ένα ισχυρό μοντέλο για τη δημιουργία, την ανάπτυξη και την επίλυση προβλημάτων στον χώρο της τεχνολογίας.

Κάποια παραδείγματα αναφέρονται παρακάτω:

- Οχολinuxino (μικρού μεγέθους υπολογιστής χαμηλού κόστους).
- Open Source Ecology (πλατφόρμα σχεδίων ανοικτού κώδικα για την κατασκευή των 50 πιο σημαντικών μηχανών της σύγχρονης ζωής).
- Opendrons (ρομπότ ανοικτής πηγής για βιολόγους).
- UrSat (ο πρώτος δορυφόρος ανοικτής πηγής).

2.6. Ανοικτές τεχνολογίες και επιχειρηματικότητα

Το πρωταρχικό πλεονέκτημα των ανοικτών τεχνολογιών είναι η οικονομική τους αποδοτικότητα, που έχει σημαντική επίδραση στην μείωση του αρχικού κεφαλαίου που

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΤΤΙΚΗΣ

Ολοκληρωμένο Χάρτη Επενδύσεων
Βιώσιμη Ανάπτυξη
ΑΤΤΙΚΗ ΛΟΝΔΙΝΑ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΛΟΝΔΙΝΑΣ
Ανάλυση 17 Σεπτεμβρίου 2016, Σελ. 118/199/165, Πρωτ. 11/16/16

ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

απαιτείται για την ανάπτυξη πολύπλοκων προϊόντων και υπηρεσιών. Στον τομέα του λογισμικού, όπως προαναφέρθηκε, το ΕΛ/ΛΑΚ χρησιμοποιείται από μεγάλες εταιρείες στον τομέα του διαδικτύου και από κυβερνήσεις, αλλά επίσης αποτελεί επιλογή για αμέτρητες μικρές επιχειρήσεις που βασίζουν το επιχειρηματικό τους μοντέλο στην παραγωγή και την πώληση υπηρεσιών. Σύνθετα προϊόντα στην βιομηχανία ηλεκτρονικών στηρίζονται στο ελεύθερο λογισμικό και ανοικτό υλισμικό. Παραδείγματα επιχειρήσεων είναι η *Adafruit*, η *Olimex* και η *Purism* η οποία είναι μια Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.) που εδρεύει στις ΗΠΑ. Η δημιουργία κοινοτήτων χρηστών που συμβάλλουν ως παραγωγοί καινοτομίας αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα των ανοικτών τεχνολογιών. Αυτό μειώνει τα έξοδα ανάπτυξης και δημιουργεί μια αφοσιωμένη κοινότητα "πελατών" που συμμετέχει στον σχεδιασμό του προϊόντος και υποστηρίζει την επιχειρηματική πρωτοβουλία. Τα έξοδα προώθησης μειώνονται όταν μια αφοσιωμένη κοινότητα αναλαμβάνει τη διάδοση ενός προϊόντος που φέρει πραγματική κοινωνική αξία.

2.7. Κυκλική οικονομία ανοικτού κώδικα

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετωπίζει την ανεπάρκεια πόρων μέσω της στρατηγικής της κυκλικής οικονομίας και της βιομηχανικής συμβίωσης. Αυτή η προσέγγιση επικεντρώνεται στην ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση προϊόντων, επιχειρώντας να μειώσει την απόρριψη πρώτων υλών. Εντούτοις, οι προσπάθειες αυτές λείπουν από επαρκή εξειδίκευση και πολιτική εστίαση. Το κεντρικό σημείο της κυκλικής οικονομίας ανοικτού κώδικα είναι ο σχεδιασμός των βιομηχανικών προϊόντων, ο οποίος επιδιώκει την ανοιχτή πρόσβαση σε τεχνολογίες και τη δημιουργία προϊόντων με μακρόχρονη διάρκεια ζωής. Η συνεργασία περιλαμβάνει διαφορετικούς τομείς και παραγωγούς, ενισχύοντας τον δημοκρατικό έλεγχο στη διαδικασία ανάπτυξης της τεχνολογίας. Ο ανοικτός σχεδιασμός επιτρέπει την ταχεία διάδοση της τεχνογνωσίας και την ανάπτυξη του επισκευαστικού τομέα. Συνεισφέρει στην επαναβιομηχάνιση της Ευρώπης με περιβαλλοντικό βάρος, μειώνοντας τα περιβαλλοντικά αποτυπώματα. Ο ανοικτός σχεδιασμός συντείνει επίσης στη μείωση των οικονομικών ανισοτήτων με τη διάδοση της τεχνολογίας και των κοινωνικών παραμέτρων στην ανάπτυξη. Η υιοθέτηση αυτής της προσέγγισης θα ωφελήσει τις μικρές επιχειρήσεις στην Ευρώπη, προωθώντας τη συνεργασία και την καινοτομία, ενώ ενδυναμώνει τον δημοκρατικό έλεγχο στην τεχνολογική ανάπτυξη. Προκειμένου να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι, θα χρειαστεί να δημιουργηθούν νέοι θεσμοί που θα υποστηρίζουν την έρευνα και την ανάπτυξη μέσω του ανοικτού σχεδιασμού.

2.8. Συμπεράσματα

Οι "ανοικτές τεχνολογίες" αντιπροσωπεύουν τη δημόσια και συμπεριληπτική διάσταση της τεχνολογίας στην εποχή των διευρυμένων δικτύων. Η ανάπτυξη αυτών των τεχνολογιών είναι πιο αποδοτική και συμβάλλει στην κοινωνική διαχείριση της τεχνολογίας,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΤΤΙΚΗΣ

Ολοκληρωμένο Χάρτη Επενδύσει
Βιομηχανική Ανάπτυξη
ΑΤΤΙΚΗ ΛΟΝΔΑ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΛΟΝΔΑΣ
Απόφαση 17 Σεπτεμβρίου 1998, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020

ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

10

ενθαρρύνοντας τον εκδημοκρατισμό της λήψης αποφάσεων. Συγκροτούν ένα μέσο που μπορεί να βοηθήσει μικρές επιχειρήσεις και συνεταιρισμούς να επιτελέσουν παραγωγικές διαδικασίες με μικρό κεφάλαιο, αναπτύσσοντας παράλληλα βιώσιμα και περιβαλλοντικά συμβατά προϊόντα. Οι ανοικτές τεχνολογίες ενθαρρύνουν τη συνεργασία και την κοινοπραξία, επιτρέποντας την ανάπτυξη εφοδιαστικών αλυσίδων και προϊόντων που σέβονται το περιβάλλον. Συνοψίζοντας, οι ανοικτές τεχνολογίες προσφέρουν τόσο οικονομικά όσο και κοινωνικά οφέλη.

3. Το Στρατηγικό Σχέδιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, κοινωνική ένταξη και μείωση των ανισοτήτων

Η οικονομική κρίση που ταλανίζει την χώρα μας και πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες, καθιστά ολοένα και πιο επιτακτική την ανάγκη για βελτίωση τόσο του πλαισίου όσο και του περιβάλλοντος που αφορά στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σταθερά προσανατολισμένη στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Σύμφωνα με τη στρατηγική «Ευρώπη 2020», η οποία υιοθετήθηκε το 2010 από τα 27 κράτη μέλη της Ε.Ε, θέτονται οι εξής βασικές προτεραιότητες και αλληλένδετοι στόχοι: μια βιώσιμη ανάπτυξη, έξυπνη και χωρίς αποκλεισμούς (ΦΕΚ αρ. φύλλου 1862, 27/08/2015, Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014-2020).

Ο στόχος της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς συνδέεται άμεσα με την παροχή δυνατοτήτων απασχόλησης και αξιοπρεπούς διαβίωσης σε όλους τους πολίτες, την επένδυση σε δεξιότητες, την καταπολέμηση της φτώχειας, τον εκσυγχρονισμό των αγορών εργασίας, της κατάρτισης και των συστημάτων κοινωνικής προστασίας. Με τους παραπάνω τρόπους θα επιτευχθεί η ίση αντιμετώπιση όλων των πολιτών, η κοινωνική δικαιοσύνη και η παροχή ίσων ευκαιριών σε άτομα μη προνομιούχα (ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΥΡΩΠΗ 2020, Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, Βρυξέλλες, 3.3.2010, COM(2010) 2020 τελικό).

Σύμφωνα με το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη (Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, 2014), η αρχιτεκτονική της Εθνικής Στρατηγικής περιλαμβάνει τρεις Επιχειρησιακούς Άξονες, οι οποίοι εξυπηρετούνται με συγκεκριμένες Προτεραιότητες Πολιτικής και προωθούνται με Θεματικά Μέτρα. Ο Επιχειρησιακός Άξονας 3 επικεντρώνεται στην προώθηση της ένταξης των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού και περιλαμβάνει το μέτρο «Πρόσβαση των 2 ευάλωτων ομάδων ανέργων σε δράσεις Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας» (Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη, 2014, σ.73). Υπό το πρίσμα αυτό, το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας

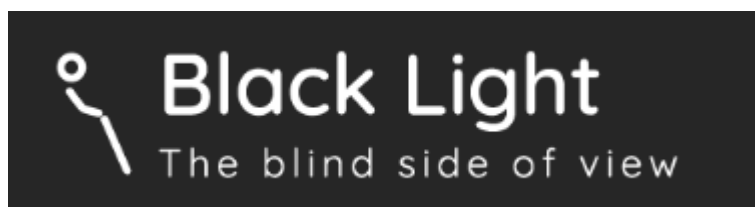
δεσμεύεται να επικεντρωθεί την περίοδο 2014-2020 στην ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος προώθησης της Κοινωνικής Οικονομίας και της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, το οποίο θα περιλαμβάνει την παροχή κινήτρων, πλεονεκτημάτων και εργαλείων για την ίδρυση ή συμμετοχή ευπαθών ομάδων σε φορείς κοινωνικής επιχειρηματικότητας, τη σύσταση Εθνικού Οργανισμού Μικροπιστώσεων, Παρατηρητηρίου, δικτύων μεταξύ χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και φορέων κοινωνικής επιχειρηματικότητας και την ευαισθητοποίηση και ενημέρωση της κοινής γνώμης για τα οφέλη που προκύπτουν από την κοινωνική επιχειρηματικότητα.

Το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020 καθορίζει 11 θεματικούς στόχους, οι οποίοι ενδυναμώνουν τον στρατηγικό προγραμματισμό και εξυπηρετούν την επίτευξη των στόχων της «Ε2020» και τα Εθνικά Προγράμματα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ). Ο Θεματικός Στόχος 9 αφορά στην «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης». Σύμφωνα με το εγκεκριμένο ΕΣΠΑ 2014-2020 «Στόχος κατά τη νέα προγραμματική περίοδο είναι να ενισχυθεί η κοινωνική συνοχή και η κοινωνική ένταξη ευπαθών ομάδων του πληθυσμού μέσω της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας και να διευρυνθεί το πεδίο εφαρμογής των προγραμμάτων κοινωνικής οικονομίας με την αξιοποίηση χρηματοδοτικών και άλλων εργαλείων, ώστε να αυξηθεί η απασχόληση στον εν λόγω τομέα. Προγραμματίζεται η υλοποίηση δράσεων παροχής υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας σε τοπικό επίπεδο, οι οποίες δύνανται να προσφέρουν θέσεις εργασίας και να συμβάλλουν στην κοινωνική συνοχή. Έμφαση θα δοθεί επίσης στην ενίσχυση της δικτύωσης και της διαμόρφωσης βιώσιμων συνεργατικών κοινωνικών μηχανισμών (social clustering) μεταξύ των επιχειρήσεων, των κοινωνικών εταίρων, των δημόσιων υπηρεσιών, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των τοπικών φορέων».

4. Καλές πρακτικές ΚΟΙΝΣΕΠ Ένταξης για τα ΑμεΑ στην Ελλάδα

Κάποιες από τις καλές πρακτικές ΚΟΙΝΣΕΠ Ένταξης στην Ελλάδα αναφέρονται παρακάτω:

«Κοιν.Σ.Επ Black Light»

Η Black Light, είναι κοινωνική – συνεταιριστική επιχείρηση που ιδρύθηκε το 2017 από τυφλά άτομα με εμπειρία στην διεξαγωγή διαδραστικών δρώμενων και στην εξυπηρέτηση πελατών. Σκοπός της είναι η εξοικείωση όλων με την αναπηρία, ενώ στους βασικούς τις

στόχους βρίσκεται η δημιουργία θέσεων εργασίας με προτεραιότητά τα τυφλά άτομα. Προκειμένου να πετυχαίνει το σκοπό της, η Black Light σχεδιάζει και υλοποιεί εκπαιδευτικά σεμινάρια για τον κλάδο του retail, πραγματοποιεί βιωματικά workshop εξοικείωσης με την τυφλότητα, ενώ παράλληλα παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες για την ενσωμάτωση τυφλών εργαζόμενων σε επιχειρήσεις και υπηρεσίες audit και αξιολόγησης ιστοσελίδων και εφαρμογών. ([Black-Light | Κοιν.Σ.Επ.](#))

Το 2019 έλαβε το πρώτο βραβείο “PRAKSIS BCC Business Awards Powered by the Citi Foundation” ως αναγνώριση των καινοτόμων υπηρεσιών και της προσφοράς της στον κοινωνικό ιστό.

Επίσης στο πλαίσιο του προγράμματος «Προσβάσιμες Γειτονιές – Ενεργοί Καταναλωτές», η Κοινωνική Επιχείρηση Black Light και το πρόγραμμα ΣυνΑθηνά του Δήμου Αθηναίων ενώνουν τις δυνάμεις τους ώστε να δοθεί η δυνατότητα σε φυσικά καταστήματα και μικρές επιχειρήσεις με έδρα στον Δήμο Αθηναίων να εκπαιδευτούν στον τρόπο με τον οποίο θα εξυπηρετούν τους τυφλούς πελάτες και θα κάνουν προσβάσιμες τις ιστοσελίδες τους και την ηλεκτρονική τους επικοινωνία σε άτομα με οπτική αναπηρία. Οι εκπαιδεύσεις αυτές προσφέρονται εντελώς δωρεάν και αφορούν συγκεκριμένα:

1. Δια ζώσης training στον τρόπο με τον οποίο εξυπηρετείται ο τυφλός πελάτης σε ένα φυσικό κατάστημα. Πώς κατανοούμε τις ανάγκες του, πώς τον καθοδηγούμε στον χώρο του καταστήματος, πώς ενημερώνουμε για προϊόντα και προσφορές, πώς χειριζόμαστε τις πληρωμές κ.α. Η εκπαίδευση αυτή αφορά σε φυσικά καταστήματα μικρών επιχειρήσεων με έδρα στις πολυσύχναστες συνοικίες των Εξαρχείων και του Κουκακίου.
2. Διαδικτυακό training για την προσβασιμότητα της εταιρικής ιστοσελίδας και τη συμπεριληπτική ηλεκτρονική επικοινωνία σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης και email marketing, ώστε να μην αποκλείονται άτομα με ολική ή μερική όραση από την εταιρική επικοινωνία. Η εκπαίδευση αυτή αφορά μικρές επιχειρήσεις με έδρα στον Δήμο Αθηναίων. (<http://rb.gy/6xbh63>)

«Κοιν.Σ.Επ La petite Cantine»

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΤΤΙΚΗΣ

Ολοκληρωμένο Χάρτη Επένδυση
Βιωματική Ανάπτυξη
ΑΤΤΙΚΗ ΑΘΗΝΑ

ΑΝΑΠΤΥΣΙΑΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
Ανάλυση, Πλάνο, Έργα, Στρατηγική, Έκτα, Στρατηγική

ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόκειται για έναν πολυχώρο με έδρα τον Βόλο που ιδρύθηκε το 2016 και απευθύνεται σε όλους. Τα άτομα με κάθε λογής αναπηρίας έχουν μια θέση στην κοινωνική – συνεταιριστική επιχείρηση, όπως και όλος ο κόσμος που θα διαπιστώσει από κοντά ότι τα άτομα με ειδικές ανάγκες δεν υστερούν σε τίποτα. Απασχολεί 14 άτομα προσωπικό, ανάμεσά τους και άτομα ΑμεΑ. Φιλοδοξούν στη δημιουργία ανάλογων χώρων και σε άλλα μέρη της Ελλάδος. Η πρόκληση είναι η προώθηση της ένταξης των ατόμων ΑμεΑ στην κοινωνία και η διευκόλυνση της προσβασιμότητάς τους. Παράλληλα όμως, ο σκοπός δεν είναι η δημιουργία ενός επιτηδευμένα διαφορετικού χώρου που να είναι κραυγαλέος για ανθρώπους με αναπηρία. Το μήνυμά τους είναι σημαντικό και όσο πιο διακριτικό γίνεται: Η αναπηρία είναι ένα μόνο από τα χαρακτηριστικά ενός ατόμου. (<https://www.miaora.gr/listings/la-petite-cantine-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD-%CF%83-%CE%B5%CF%80/>)

Το La petite cantine είναι προσβάσιμο σε άτομα με κινητικές δυσκολίες, οι κατάλογοί του διατίθενται και σε σύστημα μπρέηλ για άτομα με προβλήματα οράσεως, ενώ στη διάθεση των κωφών πελατών υπάρχει ειδικό ηχητικό μπουτόν για να ειδοποιούν όταν χρειαστούν κάτι από το προσωπικό. (<https://www.ertnews.gr/perifereiakoi-stathmoi/larisa/la-petite-cantine-o-polychoros-pou-evelpisti-na-ari-tis-diakrisis/>).

Μερικές από τις παροχές τους είναι οι εξής:

- Προτεραιότητα απασχόλησης και εκπαίδευσης σε άτομα με αναπηρία.
- Εναλλακτική εικόνα διασκέδασης/φαγητού/ποτού/μάθησης, βασιζόμενη στα τοπικά προϊόντα και στη μεσογειακή-ελληνική κουζίνα.
- Παροχές για τη φιλοξενία ατόμων με αναπηρία.
- Φιλοξενία βιωματικών – διαδραστικών εργαστηρίων, εικαστικών – καλλιτεχνικών - αθλητικών δρώμενων & πολιτιστικών εκδηλώσεων (όπου μέρος των εσόδων θα διατίθεται για φιλανθρωπικούς σκοπούς).
- Θα μπορεί να αποτελεί έναν δημιουργικό χώρο δουλειάς όπου άτομα διαφορετικών κοινωνικών – επαγγελματικών - ηλικιακών κλπ ομάδων, θα έχουν την ευκαιρία συνάντησης και ανταλλαγής απόψεων.
- Οι όροι κατασκευής θα βασίζονται στην σύγχρονη αντίληψη γύρω από την εξοικονόμηση ενέργειας και στο σεβασμό του περιβάλλοντος.
- Δημιουργία WC ΑΜΕΑ και Βρεφών.
- Δημιουργία Ράμπας για Άτομα με κινητική αναπηρία (να μην υπερβαίνει τα 15cm).
- Οπτικοακουστική Ένδειξη Συστήματος Κλήσεως Κινδύνου (Φωτεινή Σειρήνα).
- Θύρες Εισόδου με άνοιγμα ελάχιστου πλάτους 1.20cm.
- Τοποθέτηση Χειρολαβής στην πόρτα κατά την έξοδο και ιδιαίτερα στους χώρους υγιεινής.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΤΤΙΚΗΣ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
Ασφαles 17 Σπυριδίου, 107 26, Τηλ: 210 9561000, Fax: 210 9561001

ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

- Δημιουργία Αντιολισθητικού Πατώματος για τη μετακίνηση Αναπηρικών Αμαξιδίων & την Άμεση Πρόσβαση Ατόμων με μερική ή ολική Τύφλωση.
- Κινητό φαρμακείο για την αντιμετώπιση επειγόντων ιατρικών περιστατικών.
- Κατάλογοι με Σύστημα Μπράιγ, Disc για Ακουστική Παραγγελία.
- Δημιουργία Πράσινου Τοίχου με Φυσικά Φυτά στο Εσωτερικό του Χώρου.
- Εναλλακτικές Ποιοτικές Πρώτες Ύλες στα Ροφήματα/Φαγητά/Γλυκά (π.χ. φυτικό γάλα αμυγδάλου, ζυμαρικά χωρίς γλουτένη, ταχίνι, ρυζογκοφρέτες).
- Δημιουργία Ομάδων Συμβουλευτικής Υποστήριξης από Καταρτισμένους Ψυχολόγους.
- Εναλλακτικοί τρόποι Διασκέδασης (π.χ. γευσιγνωσία στο σκοτάδι, παιχνίδια παντομίμας, παιχνίδια στρατηγικής, περιβαλλοντικές - αθλητικές δράσεις, Παρασκευή προϊόντων.
- Τουριστική ανάδειξη της πόλης μας μέσω επικοινωνιακών δεξιοτήτων.

(<https://r4rehab.blogspot.com/2016/09/la-petite-cantine-project.html>)

«Κοιν.Σ.Επ Μα...ζει»

Η πρώτη Κοιν.Σ.Επ του Πειραιά και δεύτερη εγγεγραμμένη στο Κοινωνικό Μητρώο (Α.Μ.Κ.Ε Α00077). Ιδρύθηκε το 2012 και πρόκειται για έναν Αστικό Συνεταιρισμό Κοινωνικού Σκοπού περιορισμένης ευθύνης (σύμφωνα με τον Ν.4019/2011), νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Σκοπός του «Μα...ζει» είναι η προώθηση της ένταξης στην οικονομική και κοινωνική ζωή και εν γένει η κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων που ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, κυρίως ΑμεΑ. Ο παραπάνω στόχος επιτυγχάνεται με την παροχή στους ανθρώπους αυτούς του δικαιώματος παραγωγικής, εμπορικής, κοινωνικής και εκπαιδευτικής δραστηριότητας, μέσω της προώθησης τους στην απασχόληση. (<http://www.mazei.gr/> και http://www.enallaktikos.gr/kg15el_mazei-koinsep_a2017.html).

Σύμφωνα με την ιστοσελίδα της Κοιν.Σ.Επ «Μα...ζει» «Πρόκειται για μια παρέα νέων ανθρώπων που παραμερίζοντας τις δυσκολίες των καιρών με πείσμα, εργατικότητα, ποιότητα υπηρεσιών, με χαμηλές τιμές, διεκδικούν την επιχειρηματικότητα και την ανάπτυξη με ίσες ευκαιρίες». Η Κοιν.Σ.Επ «Μα...ζει» δραστηριοποιείται στις χειροποίητες

κατασκευές με πηλό, ξύλο, μέταλλο και ύφασμα, στο χειροποίητο κόσμημα, τα είδη δώρου, τα ημερολόγια και εποχιακά είδη.

Οι συμμετέχοντες στην Κοιν.Σ.Επ «Μα...ζει» είναι άτομα τα οποία έχοντας τελειώσει τα προγράμματα Ειδικής Αγωγής μέσω ΛΑΕΚ (Λογαριασμός για την Απασχόληση και την Επαγγελματική Κατάρτιση), δεν επιλέγουν την απομόνωση στο σπίτι και την απραγία αλλά την παραγωγή και την εργασία.

«Μύρτιλλο»

myrtillocafe.gr

ΚΟΙ. ΣΕ. Π ειδικού σκοπού

Το καφέ «Μύρτιλλο» ιδρύθηκε τον Ιανουάριο του 2013 και είναι παράλληλα χώρος ψυχαγωγίας, παρασκευαστήριο και χώρος Λόγου και Τέχνης. Προσφέρει σε άτομα με ειδικές ικανότητες έναν αξιοπρεπή χώρο εργασίας και εκπαίδευσης, ή όπως προτιμά να λέει η νόμιμη εκπρόσωπος, εμπνεύστρια και δημιουργός κ. Γεωργία Βαμβουνάκη, «Μια έξοδο προς τη ζωή». Στον χώρο αυτό, άνθρωποι που βρίσκονταν στο περιθώριο μπορούν να εργαστούν έμμισθα και να διεκδικήσουν μια θέση στη ζωή, τον πολιτισμό, τη δημιουργία, προσφέροντας την εργασία και τα ταλέντα τους. Οι ωφελούμενοι είναι άτομα με μαθησιακές δυσκολίες, προβλήματα ακοής, ομιλίας, όρασης, σύνδρομο Ασπεργκερ, ψυχικές και νοητικές διαταραχές. Στην έναρξη της λειτουργίας της Κοιν.Σ.Επ «Μύρτιλλο» κάποιιοι ιδιώτες και το κοινωφελές ίδρυμα «ΤΙΜΑ» προσέφεραν σημαντική ηθική και χρηματική βοήθεια.

Οι μέχρι τώρα υποστηρικτές του «Μύρτιλλου» είναι ο Δήμος Ηρακλείου, ο Δήμος Αθηναίων, το Σωματείο ατόμων με αναπηρία «Αλκυόνη», το ίδρυμα Μιμηκοπούλου – Ζωοδόχος Πηγή, το Ίδρυμα Μποδοσάκη και ιδιωτικές εμπορικές επιχειρήσεις. Την ομάδα αποτελούν άτομα από ευπαθείς ομάδες με όρεξη για δράση και αυτοβελτίωση, καθώς επίσης ψυχοπαιδαγωγοί, καθηγητές Ειδικής Αγωγής, κοινωνικοί λειτουργοί και επιστήμονες με αγάπη και όραμα για ένα καλύτερο παρόν και μέλλον για τα άτομα αυτά.

Στον συγκεκριμένο χώρο η εκπαίδευση, η επαγγελματική αποκατάσταση και η κοινωνικοποίηση συνυπάρχουν αρμονικά. Τα άτομα με ειδικές ικανότητες αφενός μαθαίνουν την τέχνη της μαγειρικής, της ζαχαροπλαστικής, της εξυπηρέτησης πελατών και όποιας άλλης ειδικότητας απαιτείται για τη λειτουργία ενός χώρου εστίασης και ψυχαγωγίας, αφετέρου παρακολουθούν μαθήματα μουσικοθεραπείας, δραματοθεραπείας, αφήγησης, ευρυθμίας και ψυχοθεραπείας από ειδικούς παιδαγωγούς. Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε το πολύπλευρο και αναμφισβήτητο αξιόλογο έργο της ΚοινΣΕπ «Μύρτιλλο» για τα άτομα με ειδικές ικανότητες που δραστηριοποιούνται μέσα σε αυτή και μαθαίνουν την αυτόνομη διαβίωση, αποκτούν αυτοεκτίμηση, πίστη στις δυνάμεις τους, ανεξαρτησία από την υπερπροστασία της οικογένειας ή τα πλέγματα του κοινωνικού αποκλεισμού. Μέρος της εκπαίδευσής τους είναι και το πρόγραμμα εξωτερικής δράσης, δηλαδή εθελοντική εργασία σε ΚΑΠΗ και παιδικά ιδρύματα. Παρέχεται επίσης στα άτομα πιστοποιητικό εκπαίδευσης και προϋπηρεσίας ως ένα εφόδιο για να εργαστούν στο μέλλον όπου επιθυμούν (<http://propaganda.gr/mirtillo/> , <http://www.myrtillocafe.gr/>).

Η Κοιν.Σ.Επ «Μύρτιλλο» τιμήθηκε με το βραβείο «Social Enterprise of the year 2014» στον διαγωνισμό Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, ο οποίος πραγματοποιήθηκε υπό αιγίδα του Υπουργείου Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας (<http://www.social-business-awards.gr/vraveia/social-enterprise-2014/>).

Κοιν.Σ.Επ «ΑΡΤεμείς»

Η Κοιν.Σ.Επ «ΑΡΤεμείς» ιδρύθηκε τον Μάρτιο του 2014 και συμμετέχουν σε αυτή απόφοιτοι των θεραπευτικών προγραμμάτων της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας και Αποκατάστασης Αναπήρων Προσώπων (ΕΛΕΠΑΠ). Λειτουργεί από τον Απρίλιο του 2014 με ιδρυτικό μέλος την Ελληνική Εταιρεία Προστασίας και Αποκαταστάσεως Αναπήρων Προσώπων – ΕΛΕΠΑΠ, η οποία την υποστηρίζει υλικοτεχνικά, συμβουλευτικά και λειτουργικά, απασχολεί σήμερα άτομα τα οποία είναι στο σύνολό τους ΑμεΑ και πλαισιώνεται από δεκάδες εθελοντές. Τα μέλη της ΚοινΣΕπ «Αρτεμείς» κατασκευάζουν είδη γάμου και βάπτισης, κοσμήματα, διακοσμητικά και εποχικά είδη. Σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα της «Αρτεμείς» «στο

πλαίσιο του κοινωνικού προσανατολισμού που διέπει την επιχειρηματική της δραστηριότητα ως μία Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση, στοχεύει στην επαγγελματική αποκατάσταση ατόμων με αναπηρία ώστε να τους δοθεί η ευκαιρία ισότιμης μεταχείρισης και μη διαφοροποίησής τους από τον υπόλοιπο πληθυσμό δίνοντας λύση στο μεγάλο αδιέξοδο της επαγγελματικής απασχόλησής τους». Ο στόχος της ΚοινΣΕπ «Αρτεμείς» είναι η μόνιμη απασχόληση ατόμων που αντιμετωπίζουν προβλήματα κινητικής και νοητικής αναπηρίας.

Επιδιώκει μέσω της χειρωνακτικής εργασίας τη σωματική και ψυχική υγεία των ατόμων με αναπηρία. Η χρήση των χεριών των ατόμων αυτών οδηγεί στη βελτίωση της λεπτής κινητικότητας, την άσκηση γνωστικών λειτουργιών και την αυτοεξυπηρέτησή τους. Παράλληλα η ένταξή τους σε μία ομάδα δράσης συμβάλλει στην κοινωνικοποίηση τους καθώς μοιράζονται ώρες της καθημερινότητάς τους με άλλα άτομα. Επίσης συνεργάζεται με άτομα που αντιμετωπίζουν κάποιου είδους αναπηρία, είτε μέσω συμβάσεων απασχόλησης για περιορισμένο χρονικό διάστημα, είτε διεκδικώντας από τους εταίρους της να συνεργάζονται με άτομα από ευάλωτες ομάδες. Τέλος, προσφέρει τη δυνατότητα σε άτομα από ευάλωτες κοινωνικά ομάδες να ενημερώνονται και να εκπαιδεύονται σε θέματα σχετικά με το αντικείμενο της ΚοινΣΕπ ή να κάνουν την πρακτική τους άσκηση στην ΚοινΣΕπ.

Σχετικά με το ιστορικό της ίδρυσης της ΚοινΣΕπ «Αρτεμείς», η επιχείρηση είναι υπό την υποστήριξη της Αναπτυξιακής Σύμπραξης «Πρόσβασις», η οποία συστάθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος "Τοπικές Δράσεις Κοινωνικής Ένταξης Για Ευάλωτες Ομάδες" (ΤΟΠ-ΕΚΟ), με στόχο την προώθηση στην απασχόληση και την επιχειρηματικότητα ανέργων ΑμεΑ (πρωτίστως ατόμων με κινητική αναπηρία και εγκεφαλικές βλάβες) που διαμένουν στην Περιφέρεια Αττικής. Οι ωφελούμενοι της παρέμβασης απέκτησαν τα αναγκαία εφόδια ώστε να οδηγηθούν στην απασχόληση μέσω κατάρτισης και εξατομικευμένης συμβουλευτικής υποστήριξης. Η Α.Σ. «Πρόσβασις» προσέδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, μέσω της ίδρυσης Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων (ΚοινΣΕπ) ή άλλων εταιρικών σχημάτων, που διασφαλίζουν πλεονεκτήματα για τους ωφελούμενους και μακροχρόνια ένταξή τους στην αγορά εργασίας (<http://www.artemeis.gr/>).

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΤΤΙΚΗΣ

ΑΝΑΠΤΥΣΙΑΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
Αναρτίου 17, Αθήνα, 115 26, Τηλ: 210 6756100, Fax: 210 6756101

ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

5. Καλές πρακτικές και μεταφορά τεχνογνωσίας στον τομέα του Περιβάλλοντος

Καλές πρακτικές και η μεταφορά τεχνογνωσίας στον τομέα της Οικολογίας σε Κοινωνικούς και Οικονομικούς Συνεταιρισμούς (ΚΟΙΝΣΕΠ) αποτελούν κρίσιμα εργαλεία για την ανάπτυξη βιώσιμων πρακτικών. Η διαμοιρασμός εμπειριών και ιδεών μεταξύ ΚΟΙΝΣΕΠ σχετικά με προγράμματα οικολογικής αειφορίας, ανακύκλωσης, και χρήσης φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών ενισχύει την αποτελεσματικότητα. Επίσης, η μεταφορά τεχνογνωσίας από πετυχημένα έργα σε άλλες περιοχές μπορεί να ενισχύσει την υιοθέτηση πράσινων πρακτικών. Σημαντικό είναι επίσης να διευκολύνεται η συνεργασία με ακαδημαϊκούς, ερευνητικούς φορείς και επιχειρήσεις για τη συνεχή εξέλιξη και καινοτομία.

Κάποιες από τις καλές πρακτικές στον τομέα του Περιβάλλοντος και για τις οποίες γίνεται λόγος στο Εργαστήριο του Ιδρύματος Χάινριχ Μπελ αναφέρονται παρακάτω³:

«Naxos Trekking»

Η Naxos Trekking είναι μια Κοιν.Σ.Επ που σκοπό έχει την προστασία της τοπικής χλωρίδας και πανίδας και την ανάδειξη μνημείων φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω του ηπιού εναλλακτικού τουρισμού, δηλαδή πεζοπορικών περιηγήσεων. Οι πεζοπορικές διαδρομές της επιχείρησης είναι δομημένες γύρω από σημεία ενδιαφέροντος που μπορεί να είναι αρχαιολογικά, βυζαντινά είτε αμιγώς φυσιολατρικά. Οι διαδρομές είναι διαφορετικής διάρκειας και βαθμού δυσκολίας. Η επιχείρηση σχεδιάζει πεζοπορικές περιηγήσεις με έμφαση στην εκπαιδευτική διάσταση ενώ συνεργάζεται με τουριστικά πρακτορεία και ξενοδοχεία της Νάξου, αλλά και γειτονικών νησιών.

³ <https://gr.boell.org/el/2020/01/14/ergastirio-koinoniki-allileggya-oikonomia-kai-periballontiki-aeiforia>

«Sustainable Food Movement»

Το Sustainable Food Movement in Greece είναι μια Κοιν.Σ.Επ που αποσκοπεί στην καταπολέμηση των απορριμμάτων τροφής και στην προώθηση της αειφορίας στον κλάδο της γαστρονομίας και του τουρισμού. Προσφέρει υπηρεσίες εκπαίδευσης και συμβουλευτικής σε επιχειρήσεις καθώς και σε επαγγελματίες που αναζητούν την εξειδίκευση στην αειφόρο γαστρονομία. Η foodity είναι η πρώτη ελληνική εφαρμογή παροχής γευμάτων πλεονάζουσας τροφής σε χαμηλό κόστος από διακεκριμένα ξενοδοχεία και εστιατόρια, με στόχο την καταπολέμηση του food waste στην υψηλή γαστρονομία. Ο χρήστης-καταναλωτής, δύναται να αγοράζει μια μερίδα φρέσκου φαγητού από πρώτη ύλη που δεν θα αξιοποιούσε ένα εστιατόριο. Ο χρήστης εστιατορας, προσφέρει την πρώτη ύλη που δεν θα αξιοποιούσε, σε μερίδες, με το όνομα surplus food portions έτσι ώστε να μειώσει το food waste του.

«Κοιν.Σ.Επ Μονοπάτια της Ελλάδας»

Η Κοιν.Σ.Επ Μονοπάτια της Ελλάδας (Paths of Greece) δραστηριοποιείται στον πεζοπορικό τουρισμό. Η ομάδα εντοπίζει τα παλιά μονοπάτια του κάθε τόπου σε συνεργασία με τους ντόπιους και τα οργανώνει σε δίκτυο με βάση τις απαιτήσεις των πεζοπόρων. Ακολουθεί η διαδικασία των εγκρίσεων και της γραφειοκρατίας ώστε να καθαριστούν και να σηματοδοτηθούν. Τελευταίο και πιο σημαντικό η προβολή των μονοπατιών εντός και εκτός Ελλάδας. Ταυτόχρονα, έχει δημιουργηθεί το σήμα πιστοποίησης καταλυμάτων Hikers Friendly Hotels το οποίο βοηθάει και αναγνωρίζει τα καταλύματα που παρέχουν υπηρεσίες και υποδομές εναρμονισμένες με τις ανάγκες του σύγχρονου πεζοπόρου. Όραμά τους είναι να γίνει η Ελλάδα ένας από τους κορυφαίους πεζοπορικούς προορισμούς στον κόσμο.

6. Επίλογος

Από την Ειδική Έκθεση με τίτλο “Αναφορά για Δραστηριότητες που προκύπτουν από καλές πρακτικές (μεταφορά τεχνογνωσίας) – Φορείς - «Καινοτομία στο χώρο της Τεχνολογίας, της Κοινωνικής Ισότητας και της Οικολογίας»” προκύπτουν χρήσιμες πληροφορίες αναφορικά με τις καλές πρακτικές και την τεχνογνωσία που απαιτείται ώστε αυτές να εφαρμοστούν. Οι φορείς, δηλαδή οι επιχειρήσεις που εφαρμόζουν τις αρχές της Κ.Α.Λ.Ο. είναι κυρίαρχα υπεύθυνοι να εφαρμόσουν και να προωθήσουν καλές πρακτικές ώστε να επιτευχθεί η διάχυση της Κ.Α.Λ.Ο. στην κοινωνία, προτάσσοντας ένα διαφορετικό μοντέλο Οικονομίας.

Η κοινωνική οικονομία και οι κοινωνικές επιχειρήσεις αποτελούν έναν εντελώς νέο τρόπο δραστηριοποίησης στον επιχειρηματικό τομέα έχοντας επομένως τη δυνατότητα να μεταβάλουν ριζικά το κοινωνικοοικονομικό τοπίο, αλλά και τη σχέση τους ανθρωπογενούς περιβάλλον με το φυσικό. Οι νέες τάσεις τα τελευταία χρόνια έχουν οδηγήσει στην ανάδυση μιας συνεργατικής, κυκλικής οικονομίας, η οποία με τη σειρά της έχει δημιουργήσει ευκαιρίες για την επέκταση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Ευρώπη και στην Ελλάδα ακόμα περισσότερο, χάρη στην ιδιαίτερη γεωγραφική και γεωπολιτική της θέση.

Όπως έγινε φανερό στην παρούσα ειδική έκθεση, η κοινωνική οικονομία και οι κοινωνικές επιχειρήσεις διαδραματίζουν ολοένα και περισσότερο εξέχοντα ρόλο, κυρίως χάρη στην ικανότητά τους να προσφέρουν λύσεις σε ορισμένες από τις σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα η Ευρώπη, και ειδικότερα στην ανάγκη να ενισχυθεί η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς καθώς και η δημιουργία θέσεων εργασίας, ειδικά για ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

Στο πλαίσιο αυτό, η καινοτομία στην τεχνολογία έρχεται ως επιστέγασμα της προόδου που ήδη καταγράφεται στον κοινωνικό και περιβαλλοντικό τομέα για τις Κ.Α.Λ.Ο.

Οι καλές πρακτικές προκύπτουν αφενός από την ερευνητική κοινότητα και τη δραστηριότητά της, αφετέρου από την κοινότητα της Κ.Α.Λ.Ο., οι οποίες καλούνται να συνεργαστούν υπό την αιγίδα της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας και άλλων υπερεθνικών οργανισμών. Εκτός από τους οργανισμούς αυτούς, κρίνεται σκόπιμο να εμπλακούν με την εφαρμογή και προώθηση καλών πρακτικών οι φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και οι τοπικές κυβερνήσεις. Η μεταφορά τεχνογνωσίας στους συμμετέχοντες των επιχειρήσεων Κ.Α.Λ.Ο. είναι σημαντικό να γίνεται οργανωμένα και κατά το δυνατόν δίνοντας ευρεία πρόσβαση σε κάθε ενδιαφερόμενο μέλος.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΤΤΙΚΗΣ

Ολοκληρωμένο Χάρτη Επένδυσης
Βιώσιμη Ανάπτυξη
ΑΤΤΙΚΗ ΛΟΝΔΑ

ΑΝΑΠΤΥΣΙΑΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΛΟΝΔΑ
Ανάπτυξη - Εργασία - Αλληλεγγύη

ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

7. Πηγές

- Αμίσης, Γ. & Λαμπρινίδης, Λ. (2023). Οδηγός οριοθέτησης καλών πρακτικών στο πεδίο της ΚΑΛΟ- Τα διδάγματα της Ευρωπαϊκής Περιφέρειας.
- Πέτρου Ε., (2017) «Δημιουργία και έλεγχος κανόνων συμβατότητας σε άδειες λογισμικού ανοικτού κώδικα». Πανεπιστήμιο Κύπρου
- Φεγγίτης, Δ. (2022). Οι ανοικτές τεχνολογίες στην κοινωνική επιχειρηματικότητα Παπανικολάου, Γ. (Επιμ), *Μελέτες για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία: Προσεγγίσεις, προκλήσεις, εφαρμογές*. Πανεπιστήμιο Κρήτης. Ανακτήθηκε 23 Αυγούστου 2023: https://sociology.soc.uoc.gr/ekaeke/wp-content/uploads/2022/06/mel_gia- koin_kai_allil_oik_v2022.pdf
- Bauwens M., Kostakis, V. and Pazaitis, A. (2019) *Peer to Peer: The Commons Manifesto* (Vol. 10). University of Westminster Press.
- Cace S., Nicolăescu V., Scoican A. (2010). *Good practices in social economy in Greece and in other states of the European Union*. Bucharest, Romania, Editura Expert. Ανακτήθηκε 23 Αυγούστου 2023: [\(PDF\) Good practices in social economy in Greece and other states of the European Union. \(researchgate.net\)](#)
- Dafermos G. (2021) “Prophets and advocates of peer production”, in O’Neil M, Pentzold C. and Toupin S. (Eds.), *The Handbook of Peer Production*, Malden, MA: Wiley-

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΤΤΙΚΗΣ

Ολοκληρωμένο Χάρτη Επένδυση
Βιολογική Ανάπτυξη
ΑΤΤΙΚΗ ΛΟΝΔΑ

ΑΝΑΠΤΥΣΙΑΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΛΟΝΔΑ
Ανάπτυξη - Εργασία - Αλληλεγγύη

ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη